

Η κτηνοτροφική βιομηχανία και το κλίμα

-Η Ε.Ε κάνει το κακό χειρότερο

Jens Holm & Toivo Jokkala

Ελληνική έκδοση

Röda EU-tema # 8,

Η κτηνοτροφική βιομηχανία- Η ΕΕ κάνει το κακό χειρότερο

Εκδόθηκε από την αντιπροσωπεία του Αριστερού Σοσιδηκού Κόμματος στο GUE/NGL

GUE/NGL, η αντιπροσωπεία του Αριστερού Κόμματος, ASP 7F 262,

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Rue Wiertz, B-1047 Βρυξέλλες, Βέλγιο

<http://www.vguengl.org/>

Περιεχόμενα

Πρόλογος	4
Εισαγωγή	6
Τα παγκόσμια προβλήματα από την βιομηχανική κτηνοτροφία.....	7
Οι παρωπίδες της Ευρωπαϊκής Πολιτικής.....	17
Αύξηση των Επιδοτήσεων για τις Εξαγωγές – Ένα Σουηδικό παράδειγμα... ..	24
Καμπάνια Γάλακτος με χρήματα Φορολογουμένων....	27
Ο δρόμος μπροστά	28
Σημειώσεις.....	32

Πρόλογος

Η αλλαγή του κλίματος εξελίσσεται στη μεγαλύτερη απειλή που υπήρξε ποτέ για την επιβίωσή μας. Υπάρχει σχετικά μεγάλη ενημέρωση και ετοιμότητα για κάποιες από τις χειρότερες εκπομπές σε τομείς όπως η βαριά βιομηχανία και οι μεταφορές, αλλά ένας από τους πιο καταστροφικούς συντελεστές της αλλαγής του κλίματος, λάμπει αξιοπρόσεκτα δια της απουσίας του από τη δημόσια συζήτηση: **η βιομηχανία τροφίμων.**

Ό,τι τρώμε αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο της επίδρασης μιας μέσης Σουηδικής οικογένειας στο κλίμα. Οι αριθμοί για την υπόλοιπη Ευρώπη είναι σχεδόν οι ίδιοι. Κάποια είδη τροφίμων προκαλούν μερικές φορές μεγαλύτερη ζημιά από άλλα: το κρέας, για παράδειγμα. Το φθινόπωρο του 2006, ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) παρουσίασε τη «Livestock's Long Shadow», μια έκθεση 400 σελίδων για την κτηνοτροφία και την κλιματική αλλαγή. Σύμφωνα με την έκθεση, η βιομηχανία κρέατος και η εκτροφή ζώων, συνεισφέρουν στο 18% των συνολικών εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Ο FAO αναφέρει ότι στην πραγματικότητα αυτό έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο, από ότι όλες μαζί οι επίγειες μεταφορές του πλανήτη.

Η παρούσα έκθεση εξετάζει την επίδραση της συνεχώς αυξανόμενης κατανάλωσης κρέατος στην αλλαγή του κλίματος, και το ρόλο της Ε.Ε σε αυτό. Αποκαλύπτουμε επίσης πώς η Σουηδική κυβέρνηση στη χώρα της, δίνει την εντύπωση ότι εργάζεται για να σταματήσει τις επιδοτήσεις των εξαγωγών προϊόντων κρέατος, ενώ στις Βρυξέλλες δίνει την υποστήριξή της για αυξήσεις στο ίδιο ακριβώς θέμα.

Χωρίς να υποστηρίζουμε ότι έχουμε όλες τις απαντήσεις, προσφέρουμε τις απόψεις μας σε μια συζήτηση η οποία, μαζί με το φαινόμενο του θερμοκηπίου, είναι ένα από τα πιο σημαντικά ερωτήματα για το μέλλον μας: Τι θα κάνουμε με τα παγκόσμια σιτηρά και ποιος είναι ο καταλληλότερος τρόπος να χρησιμοποιήσουμε την παγκόσμια καλλιεργήσιμη γη; Η κλιματική αλλαγή προβλέπεται να φέρει μια τεράστια ζήτηση για σιτάρι, καλαμπόκι, και άλλα σιτηρά για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Και αυτό μας επαναφέρει στην παραγωγή κρέατος.

Πάνω από το ένα τρίτο της σοδειάς των σιτηρών γίνεται ζωοτροφή. Είναι λογικό; Γιατί να μην παράγουμε λιγότερο κρέας και να μην εκτρέφουμε λιγότερα ζώα, και έτσι να έχουμε περισσότερα σιτηρά για να τραφούν περισσότεροι άνθρωποι και να έχουμε ακόμα και πλεόνασμα για βιοκαύσιμα ;

Κλείνουμε αυτή την έκθεση με κάποια συγκεκριμένα αιτήματα που μπορούν να υποβληθούν σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Ε.Ε: Να καταργηθούν οι επιχορηγήσεις κρέατος, να αφήσουμε το κρέας να επωμιστεί το δικό του περιβαλλοντικό κόστος και να εργαστούμε για να κάνουμε τη σύγχρονη φυτική τροφή φθηνότερη.

Όπως λέει και η ερευνήτρια Annika Carlsson-Kanyama στην έκθεση, “Οι άνθρωποι πρέπει να καταλάβουν πως ότι τρώμε είναι ένα πολύ σημαντικό περιβαλλοντικό ζήτημα.” Ακριβώς. Η σημερινή υπέρμετρη παραγωγή κρέατος δεν επωμίζεται το περιβαλλοντικό της κόστος. Ας χτίσουμε λοιπόν τα θεμέλια μιας περιβαλλοντικά φιλικής και αειφορικής κατανάλωσης τροφίμων.

Ο αγώνας ενάντια στην κλιματική αλλαγή αρχίζει εδώ και τώρα, στο τραπέζι του δείπνου μας.

Στοκχόλμη, Μάιος 2007

Jens Holm

Μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, GUE/NGL,

Σουηδικό Αριστερό Κόμμα

<http://www.jensholm.se/english>

Υ.Γ. Απαντώντας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε επερώτησή μου (24 Απριλίου 2007, Η-0198/07), αναγνωρίζει ότι η παραγωγή κρέατος έχει αρνητική επίδραση στην αλλαγή του κλίματος. Αυτό είναι θετικό. Δυστυχώς, η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα μέτρα. Είναι φανερό ότι η συνεχής πίεση και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης είναι απαραίτητα.

Εισαγωγή

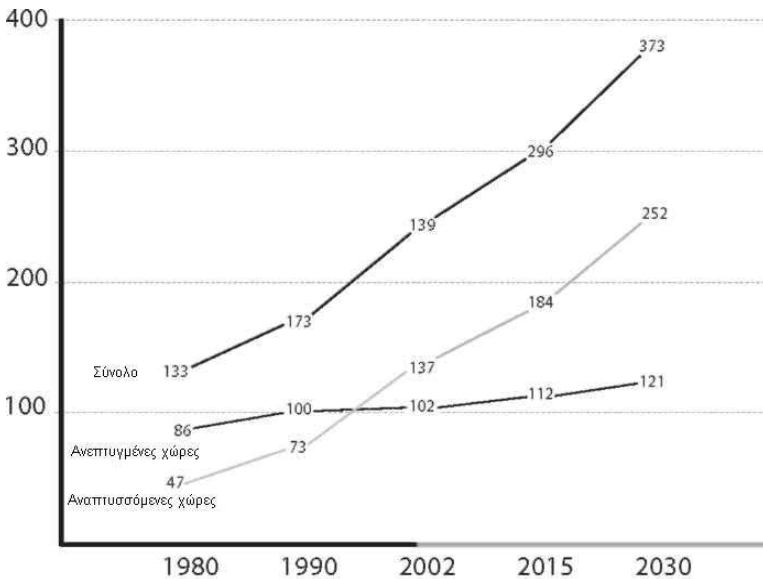
Τα τελευταία χρόνια η υπερθέρμανση του πλανήτη βρίσκεται στο μυαλό όλων. Σήμερα λίγοι αρνούνται το γεγονός, ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου προκαλείται από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Η μέση θερμοκρασία της επιφάνειας της γης φαίνεται ότι έχει ανέβει κατά 0.6°C από το τέλος του 1800¹. Αλλά για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το φαινόμενο του θερμοκηπίου έχει να κάνει σχεδόν αποκλειστικά με παράγοντες όπως οι εκπομπές καυσαερίων από τις εξατμίσεις και η βιομηχανική μόλυνση. Πολύ λίγοι αναφέρουν τις συνέπειες της κτηνοτροφικής βιομηχανίας στο κλίμα. Αλλά υπάρχουν σοβαροί λόγοι να εξετάσουμε καλύτερα, πώς η χρήση των ζώων στην παραγωγή τροφής επιδρά στο περιβάλλον και στη χρήση των ενεργειακών πόρων του πλανήτη. Με αφετηρία αυτές τις επιδράσεις, υπάρχει λόγος να εξετάσουμε ποια πολιτική εφαρμόζεται σε επίπεδο Ε.Ε – σε σχέση με το τι πρέπει να γίνει – για να αλλάξει η κατάσταση.

Τα παγκόσμια προβλήματα της βιομηχανικής κτηνοτροφίας

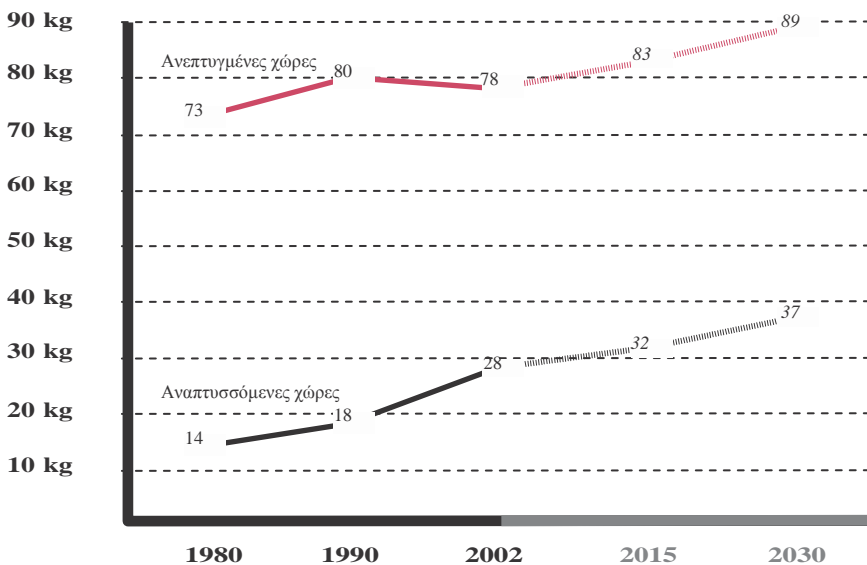
Πιο ένοχη για το κλίμα κι από τον τομέα μεταφορών

Η χρήση ζωικών προϊόντων στη διατροφή μας αυξάνεται με ανησυχητικούς ρυθμούς παγκοσμίως. Η αύξηση του πραγματικού εισοδήματος και του πληθυσμού, σε συνδυασμό με την αλλαγή των διατροφικών συνηθειών, ανέβασαν στα ύψη τη ζήτηση για ζωικά προϊόντα. Σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1950, η παγκόσμια κατανάλωση κρέατος έχει πενταπλασιαστεί. Και ως το 2050 προβλέπεται να έχει υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με τα επίπεδα του 1999– από 229 εκατομμύρια τόνους σε 465 εκατομμύρια τόνους. Αντίστοιχα, η παγκόσμια κατανάλωση γάλακτος κατά την ίδια περίοδο, αναμένεται να αυξηθεί από 580 σε 1043 εκατομμύρια τόνους².

Συνολική κατανάλωση κρέατος στις αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες, με εκτιμώμενη μελλοντική κατανάλωση (σε εκατομμύρια τόνους)³

Κατά κεφαλή κατανάλωση κρέατος σε αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες χώρες, με εκτιμώμενη μελλοντική κατανάλωση (κιλά)³

Οι συνέπειες αυτής της αυξανόμενης κατανάλωσης δεν είναι ασήμαντο ζήτημα. “Ο τομέας της κτηνοτροφίας προβάλλει ως ένας από τους δύο ή τρεις πιο σημαντικούς παράγοντες στα πιο σοβαρά περιβαλλοντολογικά προβλήματα, σε κάθε κλίμακα, από τοπική ως παγκόσμια,”⁴ σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) σχετικά με τις επιπτώσεις της κτηνοτροφικής βιομηχανίας στο περιβάλλον, με τίτλο *Livestock’s Long Shadow*. Και έχουν πολλά στοιχεία για αυτήν την δήλωση.

Πρώτα απ’ όλα, η κτηνοτροφική βιομηχανία έχει γίνει σημαντική πηγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Όταν πρόκειται για εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι περισσότεροι άνθρωποι σκέφτονται τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Και αντίστοιχα με τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό μας είναι η καύση των ορυκτών καυσίμων, για παράδειγμα στον τομέα των μεταφορών. Ακόμα και οι άνθρωποι και τα ζώα εκπέμπουν διοξείδιο του άνθρακα όταν εκπνέουν, αλλά αυτές οι εκπομπές συνήθως απορροφούνται από τη γλωρίδα του πλανήτη. Η απλουστευμένη εικόνα είναι ότι αυτές οι εκπομπές είναι μέρος του βιολογικού κύκλου, ενώ οι εκπομπές από την καύση ορυκτών καυσίμων προκαλούν καθαρή αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα. Αλλά όταν πρόκειται για τις συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από την κτηνοτροφία, η εικόνα γίνεται πιο περίπλοκη.

Ξεκινώντας, ακόμα και ο τομέας της κτηνοτροφίας είναι σημαντική πηγή καθαρών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Μεταξύ άλλων, έχει να κάνει με το γεγονός ότι τα δάση που στο παρελθόν απορροφούσαν το διοξείδιο του άνθρακα, έχουν κοπεί για να κάνουν χώρο για βοσκοτόπια και χωράφια για την καλλιέργεια σπόρων για ζωοτροφή. Σύμφωνα με την έκθεση για τις Αιτίες Αποψίλωσης του Βραζιλιάνικου Αμαζονίου (*Causes of Deforestation of the Brazilian Amazon*), που εκδόθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα το 2004, το 88% της αποψιλωμένης επιφάνειας στον Αμαζόνιο ίσως να έχει μετατραπεί σε βοσκοτόπια για την κτηνοτροφία.⁵ Υπολογίζεται ότι περίπου το 9% των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από ανθρώπινη δραστηριότητα, προέρχεται από την κτηνοτροφία, παρότι οι αριθμοί δεν είναι ακόμη οριστικοί.⁶

Ένας άλλος παράγοντας είναι ότι οι ζωοτροφές που χρησιμοποιούνται

στην κτηνοτροφία μεταφέρονται σε μεγαλύτερες αποστάσεις. Αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερη χρήση ορυκτών καυσίμων, που αυξάνουν επιπλέον τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Το διοξείδιο του άνθρακα δεν είναι το μοναδικό αέριο θερμοκηπίου. Το Πρωτόκολλο του Κιότο⁷ κατονομάζει ακόμα πέντε σημαντικά αέρια του θερμοκηπίου, η εκπομπή των οποίων πρέπει να ελαττωθεί. Δύο από αυτά έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε ότι αφορά την επίδραση της κτηνοτροφικής βιομηχανίας στο περιβάλλον: το μεθάνιο και το νιτρώδες οξείδιο.

Το μεθάνιο (CH_4) είναι ένα αέριο, το οποίο ανά μονάδα βάρους, έχει επίδραση στην υπερθέρμανση του πλανήτη 23 φορές ισχυρότερη από αυτή του διοξειδίου του άνθρακα.⁸ Τα τελευταία 200 χρόνια, τα επίπεδα μεθανίου στην ατμόσφαιρα έχουν διπλασιαστεί από 0.8 σε 1.7 μέρη ανά εκατομμύριο κατ' όγκο. Το 35% ως 40% των παγκόσμιων εκπομπών μεθανίου που αποδίδονται σε ανθρώπινη δραστηριότητα, προέρχεται από τη διαδικασία πέψης των ζώων εκτροφής.⁹

Τα ζώα εκτροφής, δηλαδή τα βοοειδή, τα πρόβατα και οι γίδες παράγουν σημαντικές ποσότητες μεθανίου μέσω της πέψης.¹⁰ Μια αγελάδα εκτιμάται ότι παράγει κατά μέσο όρο 600 λίτρα μεθανίου την ημέρα.

Το νιτρώδες οξείδιο (N_2O), που αποκαλείται επίσης ιλαρυντικό αέριο (laughing gas), έχει ακόμα μεγαλύτερη επίδραση στο κλίμα: 296 φορές μεγαλύτερη από αυτή του διοξειδίου του άνθρακα για μια περίοδο μεγαλύτερη των 100 ετών.¹¹ Το νιτρώδες οξείδιο μπορεί να πάρει διάφορες μορφές όταν το άζωτο αντιδρά με το οξυγόνο. Η κτηνοτροφία παράγει τεράστιες ποσότητες αζώτου, που μπορεί να μετατραπεί σε νιτρώδες οξείδιο. Συνολικά, η κτηνοτροφία είναι υπεύθυνη για τα δύο τρίτα όλων των εκπομπών νιτρώδους οξειδίου που προκαλούνται από την ανθρώπινη δραστηριότητα.¹²

Το άζωτο απελευθερώνεται από τα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια των σπόρων για ζωοτροφές. Απελευθερώνεται επίσης από τα ούρα και τα περιττώματα των ζώων, καθώς και από την κοπριά που αποθηκεύεται. Ο FAO εκτιμά ότι θα δούμε σημαντική αύξηση σε εκπομπές αυτού του είδους από την κτηνοτροφία στο μέλλον.

Εκείνοι που δεν είναι εξοικειωμένοι με το πρόβλημα μπορεί να αναρωτιούνται πώς γίνεται τα ζώα να ανεβάζουν τόσο τις ποσότητες νιτρώδους οξειδίου. Ο Stefan Wirsenius, PhD στην περιβαλλοντολογική επιστήμη στο Ινστιτούτο για την Ενέργεια και το Περιβάλλον (Institution for Energy and Environment) του Πανεπιστημίου Τεχνολογίας του Τσάλμερς (Chalmers University of Technology) στο Γκέτεμποργκ, απάντησε σε αυτό καθώς και σε άλλα ερωτήματα:

“Το άζωτο που σχηματίζει το αέριο του θερμοκηπίου νιτρώδες οξείδιο, βρίσκεται κανονικά στη βιομάζα, πρωτίστως με τη μορφή πρωτεϊνών. Όταν όμως τα μηρυκαστικά τρώνε αυτές τις πρωτεΐνες, μεγάλη ποσότητα αζώτου βγαίνει από τα περιττώματα και τα ούρα τους. Η μορφή του αζώτου που εξέρχεται από τα ζώα αντιδρά ευκολότερα, και μέρος της μετατρέπεται σε νιτρώδες οξείδιο.”

Με ποιο τρόπο τότε τα μηρυκαστικά ζώα εκτροφής καταστρέφουν το περιβάλλον περισσότερο από τα ζώα που ζουν και γεννούν στην άγρια φύση;

“Πρώτα απ’ όλα, δεν υπάρχουν τόσα μηρυκαστικά στην άγρια φύση όσα εκτρέφουμε για την παραγωγή κρέατος και γάλακτος. Δεύτερον, τα άγρια ζώα ζουν περισσότερο εξαπλωμένα. Η κοπριά απλώνεται σε μεγάλες εκτάσεις και στεγνώνει σχετικά γρήγορα. Η πλούσια σε άζωτο κτηνοτροφική κοπριά από την άλλη, αποθηκεύεται συχνά σε μια περιορισμένη περιοχή και ανεβάζει σε μεγάλο βαθμό την ποσότητα του αερίου.

Επίσης, οι ζωοτροφές που δίνονται στην κτηνοτροφία, στο μεγαλύτερο μέρος τους, περιέχουν περισσότερες πρωτεΐνες από όσες μπορεί να απορροφήσει ένα ζώο, εν μέρει γιατί κάποια από τα αμινοξέα δεν είναι σχεδιασμένα να απορροφούνται από τα ζώα. Αρκετό από το πλεόνασμα του αζώτου λοιπόν μπορεί να απελευθερωθεί με τα ούρα και τα περιττώματα και να παραχθεί νιτρώδες οξείδιο.”

Σχετικά με την ένωση του αζώτου που συνθέτει αμμωνία (NH_3), οι παγκόσμιες εκπομπές από την ανθρώπινη δραστηριότητα υπολογίζεται ότι είναι 47 εκατομμύρια τόνοι. Το ενενήντα τέσσερα τοις εκατό από αυτούς προέρχεται από το γεωργικό τομέα, και 68% των εκπομπών από αυτόν τον τομέα προέρχεται από την εκτροφή ζώων. Η εκπομπές αμμωνίας προκαλούνται όταν εξατμίζονται τα ούρα των ζώων και η υγρασία της κοπριάς τους. Η μόλυνση από την αμμωνία είναι περισσότερο τοπικό πρόβλημα από ότι οι εκπομπές μεθανίου, νιτρώδους οξειδίου και διοξειδίου του άνθρακα, τα οποία έχουν παγκόσμιο αντίκτυπο.¹³

Παρόλα αυτά, οι εκπομπές αυτές προκαλούν σοβαρά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης μεταξύ άλλων και της οξίνισης.

Συνολικά, ο FAO έχει διαπιστώσει ότι η κτηνοτροφική βιομηχανία είναι υπεύθυνη για το 18% περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που αποδίδονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα, που είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό των επίγειων μεταφορών.¹⁴

Τα χοιρινά και τα πουλερικά που εκτρέφονται από τον άνθρωπο, παράγουν σημαντικά λιγότερες εκπομπές θερμοκηπίου από ότι τα μηρυκαστικά. Όμως ο τομέας των χοιρινών και των πουλερικών προκαλούν με άλλους τρόπους σημαντικά περιβαλλοντολογικά προβλήματα. Όταν εκτρέφονται χοιρινά ή κοτόπουλα πρέπει να αγοράζονται μεγάλες ποσότητες τροφής υψηλής πρωτεϊνικής αξίας: τα χοιρινά και τα κοτόπουλα δεν ζουν με γρασίδι.¹⁵

Και αυτό μας φέρνει στο θέμα των συνεπειών της παραγωγής πρωτεϊνικής τροφής.

Οι εκτάσεις γης γίνονται χωράφια για ζωοτροφές

Για να παράγει κανείς ζωοτροφή πλούσια σε πρωτεΐνες πρέπει να καλλιεργήσει σπόρους πλούσιους σε πρωτεΐνες. Και αυτό χρειάζεται χώρο. Πολύ χώρο! Σήμερα, η εκτροφή ζώων καταλαμβάνει το 30% της ξηράς της γης. Το εβδομήντα οκτώ τοις εκατό της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης (συμπεριλαμβανομένων διάφορων τύπων βοσκοτόπων) χρησιμοποιείται με κάποιο τρόπο για την εκτροφή ζώων. Από την πραγματική καλλιεργήσιμη έκταση, το 33% χρησιμοποιείται για την εκτροφή ζώων.¹⁶

Με την αυξανόμενη παραγωγή υψηλής ποιότητας πρωτεΐνης, πρέπει να χρησιμοποιηθούν περισσότερες εκτάσεις. Και αυτό συμβαίνει συχνότερα στο νότιο ημισφαίριο. Στη Βραζιλία, μεταξύ 1965 και 1997, η καλλιέργεια σπόρων σόγιας πλούσιων σε πρωτεΐνες αυξήθηκε πενήντα φορές.¹⁷ Σήμερα, η Βραζιλία κατέχει το 26% της παγκόσμιας παραγωγής σπόρων σόγιας.¹⁸ Ο κύριος όγκος τους εξάγεται στην Ευρώπη ως ζωοτροφή.

Οι καλλιέργειες σπόρων σόγιας για την παραγωγή κρέατος καταλαμβάνουν όλο και μεγαλύτερες εκτάσεις στη Βραζιλία. Η φύση έχει επηρεαστεί αρνητικά από την καταστροφή των τροπικών δασών, τις σαβάνες, και άλλων πλούσιων σε ποικιλότητα περιοχών και από την εξάπλωση των χημικών.

Παρά το γεγονός ότι τα τροπικά δάση καταλαμβάνουν μόνο το 6% της γης, έχουν τεράστια σημασία για την ζωή των ζώων και των φυτών. Η ικανότητα των τροπικών δασών να σταθεροποιούν το διοξείδιο του άνθρακα είναι, όπως τονίστηκε παραπάνω, σημαντικός παράγοντας στην καταπολέμηση του φαινομένου του θερμοκηπίου. Έτσι έμμεσα, ακόμα και η καλλιέργεια σπόρων για ζωοτροφές ωθεί την κλιματική αλλαγή.

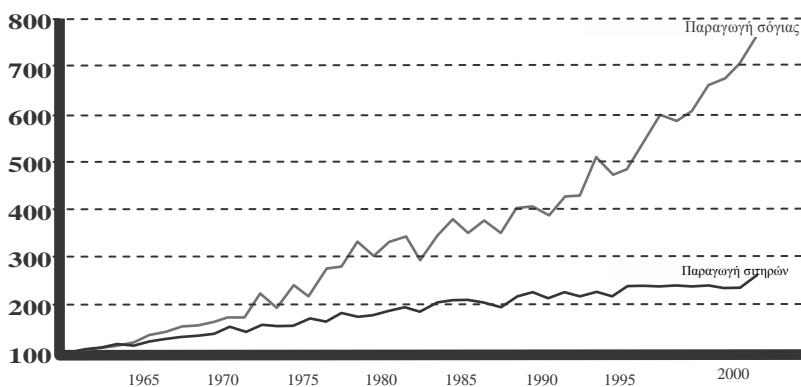
Εξαιτίας περιόδων έντονης βροχόπτωσης, το μαλακό καλλιεργημένο χωράφι αυξάνει τον κίνδυνο της διάβρωσης του εδάφους. Εξαντλημένο καλλιεργήσιμο έδαφος σημαίνει ότι πρέπει να καθαριστούν νέες εκτάσεις για να καλλιεργηθούν.

Τα μηρυκαστικά τρώνε μεγαλύτερες ποσότητες ακατέργαστων υλικών από ότι τα χοιρινά και τα κοτόπουλα, για παράδειγμα τροφή από τη βόσκηση και αποθηκευμένη χορτονομή ή σανό. Αλλά η τάση είναι να τρέφονται ακόμα και αυτά τα ζώα με μεγαλύτερες ποσότητες ζωοτροφής μεγάλης πρωτεϊνικής αξίας: παράδειγμα, σπόροι σόγιας. Παλιότερα, στην Ευρώπη, η κτηνοτροφική βιομηχανία χρησιμοποιούσε το κρέας και τα κόκαλα ως τροφή για τα βοοειδή. Αυτό αποδείχτηκε ότι ήταν παράγοντας της αρρώστιας των τρελλών αγελάδων. Το κρέας και τα κόκαλα αντικαταστάθηκαν από σπόρους σόγιας σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Ακόμα και τα παραγωγικά ζώα στη Σουηδία καταναλώνουν πολύ μεγάλες ποσότητες σπόρων σόγιας.¹⁹

Συνολική έκταση καλλιέργειας σπόρων και συνολική παραγωγή δημητριακών και σπόρων σόγιας παγκοσμίως 1961–2003²²

(Δείκτης = 100 το 1961)

Το 2006, συνολικά 292.000 τόνοι σπόρων σόγιας χρησιμοποιήθηκαν ως πρώτες ύλες για τροφή ζώων στη Σουηδία. Και δεν εισάγονται μόνο οι σπόροι σόγιας ως τροφή. Οι ζωοτροφές αποτελούν μεγάλο κομμάτι εισαγωγών: φοινικοκυρήνες, κράμβη και γλουτένη αραβόσιτου, είναι παραδείγματα πρώτων υλών για ζωοτροφή που εισάγονται σε χιλιάδες τόνους κάθε χρόνο.²⁰

Εδώ και καιρό στη Σουηδία, φωνές υψώθηκαν στον αγροτικό σύνδεσμο που ζητούν να δίνονται στα βοοειδή εγχώριες ζωοτροφές αντί για σπόρους σόγιας.²¹ Αν λαμβάνονταν ευρέως τέτοια μέτρα ίσως να μειώνονταν οι διεθνείς μεταφορές και ίσως το φυσικό περιβάλλον της Βραζιλίας να ανακουφιζόταν λίγο από την πίεση. Εντούτοις ο περιβαλλοντολόγος Stefan Wirsenius είναι επικριτικός σε αυτό που προτείνεται ως λύση στο περιβαλλοντολογικό πρόβλημα: “Αυτό δεν μειώνει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου που προέρχονται από την κτηνοτροφία,” τονίζει.

Ενεργειακά αδηφάγοι

Σύμφωνα με το Αυστηρά χορτοφάγος – χορτοφάγος - παμφάγος; Vegan-vegetarian-omnivore? (Vegan – vegetarian – allätare?), μια έκθεση του Σουηδικού Πανεπιστημίου Γεωργικών Επιστημών (Lantbruksuniversitet), η ενέργεια που καταναλώνεται για την παραγωγή ενός κιλού των πιο κοινών τύπων κρέατος στο γεωγραφικό πλάτος μας – χοιρινό και βοδινό – είναι 8.3 και 12.8 κιλοβατώρες (kWh) αντίστοιχα. Η παραγωγή ενός κιλού λαχανικών (όπως φασόλια), που περιέχουν αρκετή από την πρωτεΐνη που, διαφορετικά, οι άνθρωποι θα λάμβαναν από τα ζωικά προϊόντα, απαιτεί μόνο 0.86 kWh, και οι πατάτες μόνο 0.44 kWh.²³ Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται δέκα με είκοσι φορές περισσότερη ενέργεια για την παραγωγή ζωικών προϊόντων από ότι για την παραγωγή φυτικής τροφής. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί τα ζώα καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες ενέργειας – είτε βόσκοντας, είτε τρώγοντας σπόρους από καλλιέργειες – πριν σφαχθούν για το κρέας τους. Η σφαγή, η μεταφορά, η επεξεργασία και το μαγείρεμα θεωρούνται σημαντικό μέρος κατανάλωσης ενέργειας.

Μια έκθεση της Σουηδικής Υπηρεσίας Προστασίας Περιβάλλοντος (Naturvårds-verket) με τίτλο ‘Βοδινό και Αυτοκίνητο: Οικιακές Περιβαλλοντολογικές Επιλογές’ (*Beef and Car: Households’ Environmental Choices*), δείχνει ότι το φαγητό αντιστοιχεί στην μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας των Σουηδικών νοικοκυριών, περίπου 40,000 kWh το χρόνο για μια οικογένεια με παιδιά. Αυτό σημαίνει ότι η παραγωγή τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης και της μεταφοράς τους, είναι

συνολικά το ένα πέμπτο του συνόλου της ενέργειας που χρησιμοποιείται στη Σουηδία.²⁴ Συνεπώς, η επιλογή των τροφίμων, και του τρόπου παραγωγής τους, είναι σημαντική για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.

Αδηφάγοι καταναλωτές νερού

Σε πολλά μέρη του κόσμου το νερό είναι σπάνιο. Με την εξάπλωση των δυτικών προτύπων κατανάλωσης κρέατος, σε όσους οικονομικά μπορούν να τα ακολουθήσουν στα φτωχότερα μέρη του κόσμου, η πίεση για πηγές νερού αυξάνεται ακόμα περισσότερο. Η παραγωγή ενός κιλού βοδινού απαιτεί συνολικά περίπου 15.000 λίτρα νερού. Ένα κιλό κοτόπουλο απαιτεί 3.500–6.000 λίτρα. Η παραγωγή ενός κιλού καλαμποκιού χρειάζεται μόνο 450 λίτρα περίπου.

Παραγωγοί πείνας

Σήμερα, οι φτωχοί άνθρωποι σε πολλά μέρη του κόσμου δεν έχουν τα οικονομικά μέσα να αγοράσουν τα τρόφιμα που διατίθενται στην αγορά. Συνεπώς, το ζήτημα της προσφοράς τροφής είναι ένα ζήτημα δίκαιης μεταχείρισης. Ποια θα είναι η κατάσταση σε 50 χρόνια; Απειλεί η παραγωγή ζωικών προϊόντων τη μελλοντική πιθανότητα του ανθρώπου να αποφύγει την πείνα;

“Υπάρχει κίνδυνος σημαντικού ανταγωνισμού για τροφή στον κόσμο του μέλλοντος, με αποτέλεσμα προβλήματα επιβίωσης,” λέει ο κοινωνιολόγος Sverker Jagers του Πανεπιστημίου του Γκέτεμποργκ. “Ο πληθυσμός της γης θα αυξηθεί κατά πάσα πιθανότητα κατά τρία δισεκατομμύρια στα επόμενα 50 χρόνια. Επιπρόσθετα, πολλοί άνθρωποι θα είναι πλουσιότεροι. Το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο έχει οδηγήσει στην αύξηση της ζήτησης προϊόντων κρέατος και γαλακτοκομικών, σχεδόν ανεξάρτητα από τη χώρα ή την κουλτούρα.”

Τι θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρότερη κρίση στην προσφορά τροφής;

“Μεγάλες ποσότητες καλλιεργήσιμης γης απαιτούνται για την παραγωγή κρέατος, ειδικά βοδινού. Αν τα πλουσιότερα μέρη του κόσμου

είναι προετοιμασμένα να πληρώσουν υψηλές τιμές για κρέας, υπάρχει κίνδυνος η περιορισμένη καλλιεργήσιμη γη να χρησιμοποιηθεί για ότι είναι πιο κερδοφόρο, δηλαδή την παραγωγή ζωοτροφής αντί τροφής για ανθρώπινη κατανάλωση”.

Η ανάγκη για ενέργεια δημιουργεί ανταγωνισμό για χώρο

Σχετικά με τη μελλοντική ζήτηση για καλλιεργήσιμη γη, υπάρχει ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας: η ζήτηση για βιομάζα για την παραγωγή ενέργειας.

Μπορούμε να κάνουμε εικασίες μόνο, σχετικά με το εύρος της μελλοντικής παραγωγής βιοενέργειας. Ανάλογα με τον τρόπο που γίνονται οι υπολογισμοί, τα νούμερα είναι διαφορετικά. Μπορείτε να επιλέξετε να ξεκινήσετε με το πόση γη έχει “απομείνει” αφού αφαιρέσετε την καλλιεργήσιμη γη και όλα τα άλλα είδη παραγωγικής γης, και να πείτε ότι αυτή είναι μόνο η διαθέσιμη έκταση για την παραγωγή βιομάζας για παραγωγή ενέργειας, ή μπορείτε να προσπαθήσετε να υπολογίσετε πόσο μεγάλη προσδοκούμε ότι θα είναι η μελλοντική ζήτηση για βιοενέργεια, και πόση έκταση θα χρειαστεί για την κάλυψη αυτής της ζήτησης.

“Αν ο κόσμος θέσει έναν φιλόδοξο στόχο σταθεροποίησης στην κλιματική πολιτική, και αν η τεχνολογία της βιοενέργειας γίνει πιο ανταγωνιστική, γνώμη μου είναι ότι θα δούμε πολύ μεγάλη ζήτηση για βιομάζα ως πηγή ενέργειας,” λέει ο Göran Berndes, PhD στη θεωρία φυσικών πηγών ενέργειας στο Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας του Τσάλμερς. “Θα μπορούσε να είναι ζήτημα μερικών εκατομμυρίων εκταρίων.” Αν οι απαιτήσεις της κτηνοτροφικής βιομηχανίας για καλλιεργήσιμη γη συνεχίσει να αυξάνεται ενώ ταυτόχρονα η ζήτηση για βιοενέργεια φτάνει στα ύψη, κινδυνεύουμε να έχουμε μια κρίση αρόσιμης γη. Τόσο η φύση όσο και οι φτωχοί του κόσμου θα βγουν χαμένοι.

Περίληπτικά, η βιομηχανία της κτηνοτροφίας εμφανίζεται να είναι μία κρυφή, πεινασμένη για ενεργειακούς πόρους περιβαλλοντολογικά ένοχη.

“Ο κόσμος πρέπει να καταλάβει πως ό,τι τρώμε είναι ένα σημαντικό περιβαλλοντολογικό ζήτημα,” λέει η Annika Carlsson-Kanyama, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Βιομηχανικής Οικολογίας στο Βασιλικό Ινστιτούτο Τεχνολογίας (KTH) της Στοκχόλμης. “Όταν οδηγούμε, τα καυσαέρια βγαίνουν από το αυτοκίνητο και όλοι κατανοούμε τη σχέση, αλλά όταν τρώμε, δεν παρατηρούμε τις περιβαλλοντικές συνέπειες με τον ίδιο τρόπο.”

Η Ε.Ε. υποστηρίζει τη βιομηχανία της κτηνοτροφίας

Υπάρχει κάθε λόγος να εστιάσουμε στη βιομηχανία της κτηνοτροφίας ως ένα παγκόσμιο περιβαλλοντικό και φυσικών πόρων πρόβλημα. Και τι κάνει η Ε.Ε. για αυτή την κατάσταση; Η αλήθεια όσον αφορά πολιτικές πρωτοβουλίες σε αυτό το στάδιο είναι θλιβερή.

Στη πραγματικότητα, κάθε χρόνο η Ε.Ε. επιδοτεί την παραγωγή ζωικών προϊόντων στις κτηνοτροφικές επιχειρήσεις με ποσά δισεκατομμυρίων ευρώ. Στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (CAP), υπάρχουν πολλές διαφορετικές μορφές ενίσχυσης του αγροτικού τομέα. Ένα μεγάλο μέρος της ενίσχυσης είναι οι καλλιέργειες, συμπεριλαμβανομένου τις καλλιέργειες ζωοτροφών αλλά και ένα άλλο μέρος πηγαίνει συγκεκριμένα στα ζωικά προϊόντα. Σε γενικές γραμμές δύο είναι οι βασικοί τύποι ενίσχυσης του γεωργικού προϋπολογισμού της Ε.Ε. που ωφελούν τους παραγωγούς ζωικών προϊόντων. Ένα μέρος, είναι αυτό που ονομάζεται άμεση ενίσχυση και εκταμιεύεται στους κτηνοτρόφους που έχουν συγκεκριμένα είδη ζώων ή παράγουν συγκεκριμένα είδη ζωικών προϊόντων. Επιπροσθέτως, υπάρχει ένα είδος ενίσχυσης όπου πηγαίνει ύστερα από ειδικές παρεμβάσεις, οι οποίες προϋποθέτουν την συμμετοχή της Ε.Ε και εξασφαλίζουν ζήτηση για κτηνοτροφικά προϊόντα με διαφορετικούς τρόπους.

Οι παρεμβάσεις συμπεριλαμβάνουν οικονομική βοήθεια για την εξαγωγή συγκεκριμένου προϊόντος σε χώρες εκτός Ε.Ε. Η Ε.Ε. αγοράζει εξ' ολοκλήρου και αποθηκεύει το πλεόνασμα ενός συγκεκριμένου προϊόντος σε εγγυημένη τιμή, ονομαζόμενη τιμή παρέμβασης (*intervention price*), ώστε οι παραγωγοί να εξασφαλίσουν εισόδημα από το προϊόν που παράγουν.

Η Ε.Ε. επίσης παρέχει ενίσχυση για το μάρκετινγκ διαφορετικών ζωικών προϊόντων, ώστε οι πωλήσεις τους να αυξηθούν. Έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια για την αναμόρφωση της Ευρωπαϊκής Αγροτικής Πολιτικής, αλλά αυτό δεν έχει σταματήσει την εκταμίευση αστρονομικών επιχορηγήσεων.

Η οικονομική βοήθεια της ΕΕ στην εξαγωγή ζωικών προϊόντων διακρίνεται σαν μέρος ενός αξιοσημείωτου σπειροειδούς εμπορίου.

Επιδοτώντας εξαγωγές σε τριτοκοσμικές χώρες του κόσμου, η ΕΕ έχει αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική γεωργία αυτών των χωρών. Η επιδοτούμενη τιμή τροφίμων από χώρες της ΕΕ, είναι χαμηλότερη απ' ό τι θα ήταν διαφορετικά, και έτσι μειώνεται η ζήτηση για παραγωγή προϊόντων τοπικής γεωργίας στις αναπτυσσόμενες χώρες, πιέζοντας προς τα κάτω την τιμή της τοπικής αγοράς. Επομένως, γίνεται πιο ελκυστικό σταδιακά για τους παραγωγούς τροφίμων σε αυτές τις χώρες να παράγουν για την παγκόσμια αγορά.

Σήμερα, η Βραζιλία είναι ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς γαλακτοκομικών προϊόντων του κόσμου. Η ΕΕ εφοδιάζει τα τελευταία χρόνια τη Βραζιλία, με ένα σημαντικό μέρος εξαγωγής γάλακτος. Την ίδια στιγμή, όπως φάνηκε παραπάνω, η Βραζιλία, μεταξύ άλλων, εξάγει τεράστιες ποσότητες σόγιας για την σίτιση των ζώων στις χώρες της ΕΕ. Η υπερπαραγωγή ζωικών προϊόντων της ΕΕ τρέφεται με τις καλλιέργειες του τρίτου κόσμου και το πλεόνασμα αυτών των ζωικών προϊόντων πετιέται πάλι στον τρίτο κόσμο.²⁵

Η ΕΕ υποστηρίζει την βιομηχανική κτηνοτροφία (από τον προϋπολογισμό της ΕΕ,2007)

Παρεμβάσεις		
Τίτλος		
Κεφάλαιο		
Άρθρο		
Στοιχείο	Επικεφαλίδα= Τύπος Επιχ/σης	Κονδύλια 2007 (σε ευρώ)
05 02 12	Γάλα και Γαλακτοκομικά προϊόντα	
05 02 12 01	Για Γάλα και Γαλακτοκομικά προϊόντα	362 000 000
05 02 12 03	Βοήθεια για διάθεση αποβουτυρ. γάλακτος	32 000 000
05 02 12 04	Παρέμβαση αποθήκευσης βούτυρου & κρέμας	19 000 000
05 02 12 05	Άλλα μέτρα σχετικά με τα λιπαρά βουτύρου	84 000 000
05 02 12 06	Παρέμβαση αποθήκευσης τυριού	24 000 000
05 02 12 08	Σχολικό γάλα	65 000 000
05 02 12 99	Άλλα μέτρα (Γάλα και Γαλακτοκομικά προϊόντα)	1 000 000
	Μερικό Σύνολο των παραπάνω στοιχείων (Άρθρο 05 02 12)	587 000 000
05 02 13	Βοδινό και Μοσχάρι	
05 02 13 01	Επιχορήγηση για βοδινό	46 000 000
05 02 13 03	Έκτακτα μέτρα ενίσχυσης	59 000 000
05 02 13 04	Επιχορήγηση για ζωντανά βοοειδή	12 000 000
	Μερικό Σύνολο των παραπάνω στοιχείων (Άρθρο 05 02 13)	117 000 000
05 02 15	Χοιρινό κρέας , αυγά και πουλερικά, μελίτσια και άλλα ζωικά προϊόντα	
05 02 15 01	Επιχορήγηση για χοιρινό κρέας	22 000 000
05 02 15 04	Επιχορήγηση για αυγά	7 000 000
05 02 15 05	Επιχορήγηση για κρέας πουλερικών	84 671 000
	Μερικό Σύνολο των παραπάνω στοιχείων (Άρθρο 05 02 15)	113 671 000
	Σύνολο των παραπάνω στοιχείων	817 671 000

Άμεση Ενίσχυση

Τίτλος	Επικεφαλίδα = Τύπος Επιχ/σης	Κονδύλια 2007 (σε ευρώ)
Κεφάλαιο		
Άρθρο		
Στοιχείο		
05 03 02 06	Επίδομα θηλασμού αγελάδας	1 178 000 000
05 03 02 07	Επιπρόσθετο Επίδομα θηλασμού αγελάδας	56 000 000
05 03 02 08	Ειδικό επίδομα Βοδινού	98 000 000
05 03 02 09	Επίδομα σφαγής Βοδινού-Ανήλικες	128 000 000
05 03 02 10	Επίδομα σφαγής Βοδινού-Ενήλικες	232 000 000
05 03 02 11	Επεκτατικό πρόγραμμα βοδινών	6 000 000
05 03 02 12	Επιπρόσθετες πληρωμές στους παραγωγούς βοδινού	1 000 000
05 03 02 13	Επίδομα για αρνιά και γίδες	263 000 000
05 03 02 14	Συμπληρωματικό Επίδομα για αρνιά και γίδες	80 000 000
05 03 02 15	Επιπρόσθετες πληρωμές στους τομείς αρνιών και γιδών	33 000
05 03 02 16	Επίδομα γαλακτομικών	442 000 000
05 03 02 17	Επιπρόσθετες πληρωμές στους παραγωγούς γάλακτος	199 000 000

Σύνολο των παραπάνω στοιχείων**2 683 033 000**

Το άθροισμα των παρεμβάσεων της ΕΕ και η άμεση ενίσχυση στην κτηνοτροφία το 2007 είναι **3,500,704,000** ευρώ.

Επί πρόσθετα με αυτά τα άρθρα και στοιχεία του προϋπολογισμού της ΕΕ, που αφορούν ζωικά προϊόντα, υπάρχει ένα άρθρο προϋπολογισμού που ονομάζεται Μέτρα Προώθησης (Promotion measures), το οποίο σημαίνει ενίσχυση στο μάρκετινγκ διαφορετικών γεωργικών προϊόντων. Δεν αναφέρεται στον πίνακα το πόσο μεγάλο είναι το μέρος του συνόλου που προορίζεται για τα ζωικά προϊόντα – αυτό προσδιορίζεται από τις αιτήσεις που λαμβάνονται από τους παίκτες της αγοράς των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ. Αλλά όπως θα δούμε, η βιομηχανία εκτρεφόμενων ζώων ωφελείται σταθερά από αυτά τα στοιχεία.

Προώθηση

Τίτλος

Κεφάλαιο

Άρθρο

Στοιχείο

Επικεφαλίδα= Τύπος Επιχ/σης

Διάθεση 2007

050210

Μέτρα Προώθησης

Δέσμευση

05 02 10 01

Μέτρα Προώθησης – Πληρωμές από Μέλη

38 000 000

05 02 10 02

Μέτρα Προώθησης

7 295 000

Άμεσες πληρωμές από την Ευρωπαϊκή

Κοινότητα

Μερικό Σύνολο των παραπάνω στοιχείων

45 295 000

(Άρθρο 05 02 10)

Επί προσθέτως, οι κτηνοτρόφοι μπορούν να αγοράσουν φθηνότερες ζωοτροφές για τα ζώα τους, λόγω των επιχορηγήσεων της ΕΕ στις καλλιέργειες. Δεν υπάρχει χώρος εδώ να συζητήσουμε πόσο πολύ αυτό ωφελεί την κτηνοτροφική βιομηχανία. Ωστόσο, οι έμμεσες επιχορηγήσεις στην βιομηχανία της κτηνοτροφίας είναι ακόμα μεγαλύτερες, από ότι περιγράφουμε εδώ.

“Οι πολιτικοί της ΕΕ θα πρέπει να σκεφτούν τις επιχορηγήσεις στον τομέα της κτηνοτροφίας σε σχέση με την πολιτική φιλοδοξία να μειώσουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου,” λέει η Annika Carlsson-Kanyama. “Τι επιπτώσεις έχει αυτή η ενίσχυση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από την κτηνοτροφία είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση, πιστεύω.”

Πώς παρακινεί λοιπόν η ΕΕ αυτή την πολιτική; Προσπαθήσαμε επανειλημμένως να επικοινωνήσουμε με την επίτροπο γεωργίας, Mariann Fischer Boel, για να μας εξηγήσει το σκεπτικό για τις εκτεταμένες επιχορηγήσεις στην βιομηχανική κτηνοτροφία. Μας πληροφόρησε πως δεν έχει χρόνο για να δώσει συνέντευξη. Στη θέση της μιλήσαμε με τον Michael Mann.

Ο Michael Mann ξεκίνησε να περιγράφει πως προέκυψε η Κοινή Αγροτική Πολιτική όταν «η Ευρώπη ήταν εξουθενωμένη από τις καταστροφές» μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η επεκταμένη ενίσχυση, λέει, προήλθε από την επιθυμία να αποφευχθεί η μελλοντική ανεπάρκεια φαγητού στην Ευρώπη. “Η CAP έγινε σχεδόν αγνώριστη από τότε που δημιουργήθηκε, ειδικότερα μετά από τις μεγάλες μεταρρυθμίσεις οι οποίες ξεκίνησαν το 2003 και συνεχίζονται ακόμα.”

Αλλά μπορούν οι μεγάλες επιχορηγήσεις κρέατος και γάλακτος, οι οποίες είναι παρόλα αυτά ακόμα μέρος της αγροτικής πολιτικής, να υποστηρίζονται, κάνοντας τη βιομηχανία της κτηνοτροφίας να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο παγκόσμιο περιβάλλον;

“Από τις μεταρρυθμίσεις του 2003, είναι ελαφρώς παραπλανητικό να μιλάμε για επιχορηγήσεις κρέατος και γαλακτοκομικών’. Η πλειοψηφία των άμεσων επιχορηγήσεων έχουν ‘αποσυνδεθεί’ από τη παραγωγή. Αυτό σημαίνει ότι οι αγρότες δεν παίρνουν μια επιδότηση για να παράγουν συγκεκριμένο προϊόν, αλλά είναι ελεύθεροι να παράγουν ότι θέλουν βασιζόμενοι στις ενδείξεις της αγοράς. Οι άμεσες επιχορηγήσεις αντί να είναι συνδεδεμένες με τα προϊόντα, είναι συνδεδεμένες με έναν αριθμό προτύπων, συμπεριλαμβανομένων των προτύπων για τη προστασία του περιβάλλοντος. Εάν δεν είναι σεβαστό αυτό, η πληρωμές κόβονται.”

Δεν είναι όμως τα είδη αυτού του ετήσιου προϋπολογισμού όπως είναι τα 05030206, 05030207, 05030208, 05030209, 05030210, 05030211, 05030212, 05030213 και 05030216 ακριβώς η άμεση υποστήριξη η οποία είναι συνδεδεμένη με τον συγκεκριμένο τύπο παραγωγής κρέατος ή γάλακτος;

“Όντως είναι. Θέλαμε να ολοκληρώσουμε την αποσύνδεση. Αλλά όταν έγινε η συμφωνία στο Συμβούλιο²⁶, κάποιες χώρες θέλησαν να διατηρήσουν μια σύνδεση στην παραγωγή για κάποιες επιχορηγήσεις. Η κα Fischer Boel δηλώνει ότι θέλει να προχωρήσει σε ολοκληρωμένη αποσύνδεση όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Είναι αλήθεια πως υπάρχει ακόμα ένα «παρεμβατικό» σύστημα αγοράς για βούτυρο και σκόνη αποβουτυρωμένου γάλακτος σε μια εγγυημένη τιμή, αλλά αυτό τώρα δεν χρησιμοποιείται πολύ. Έχουμε επίσης επιχορηγήσεις εξαγωγών για κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα, αλλά έχει δεσμευτεί να καταργηθούν μέχρι το 2013 το αργότερο»

Είναι ξεκάθαρο πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα μέλη της έχουν πιο περιοριστική διάθεση για αυτόν τον τύπο ενίσχυσης απ’ ότι το Συμβούλιο (το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους των κυβερνήσεων των χωρών της ΕΕ). Αναλύοντας τα προκαταρκτικά έγγραφα για τον προϋπολογισμό της ΕΕ για το 2007, μπορείτε να δείτε σε πολλά μέρη, πως η Επιτροπή αρχικά παρουσίασε μια πρόταση για χαμηλότερα κονδύλια ενίσχυσης, και πως

αυξήθηκε το επίπεδο ενίσχυσης στον τελικό προϋπολογισμό. Χώρες με οικονομικά ισχυρό αγροτικό τομέα φροντίζουν ώστε η οικονομική στήριξη να μην αλλάζει προς μια κατεύθυνση που εκείνοι θεωρούν ότι επηρεάζει αρνητικά τους κτηνοτρόφους τους.

Η θέση που παίρνει ο Michael Mann στο θέμα, εντούτοις, απέχει από την υποστήριξη της κατάργησης των γεωργικών επιδοτήσεων. Δίνει έμφαση, για άλλη μια φορά, στην σημασία της αποκαλούμενης (decoupling) αποσύνδεσης της ενίσχυσης.

«Ελπίζω να συνεχίσουμε να έχουμε μια κοινή γεωργική πολιτική στο μέλλον. Οι άμεσες επιχορηγήσεις στους αγρότες σιγά σιγά θα συνδεθούν με την εκπλήρωση των «κοινών αγαθών» και ελπίζω όλες οι υπόλοιπες συνδέσεις με την παραγωγή να καταργηθούν εντελώς»

«Φυσικά, χρειαζόμαστε την παραγωγή κρέατος και γαλακτοκομικών, γιατί οι άνθρωποι χρειάζεται να τρώνε κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα» προσθέτει.

«Αυτό είναι μία αβάσιμη δήλωση» λέει η Kåre Engström, μια διαιτολόγος που ασχολείται με την προληπτική ιατρική στο ινστιτούτο Karolinska στη Στοκχόλμη. «Είναι μια σοβαρή παρερμηνεία της πραγματικότητας να δηλώνουμε ότι υπάρχουν λόγοι φυσιολογίας ή λόγοι υγείας που ευνοούν την κατανάλωση ζωικών προϊόντων. Είναι ακριβώς το αντίθετο.»

Αύξηση των Επιδοτήσεων – Ένα Σουηδικό Παράδειγμα

Σαν μέλος της ΕΕ, η Σουηδία έχει υιοθετήσει από καιρό τη θέση ότι η υποστήριξη της ΕΕ στον αγροτικό τομέα πρέπει να μειωθεί. Και η πρώην Σοσιαλιστική Δημοκρατική κυβέρνηση και η τωρινή κυβέρνηση έχουν τοποθετηθεί αντίθετα με τμήματα αγροτικών επιχορηγήσεων της ΕΕ. Αυτό είναι αλήθεια ειδικότερα για τις επιδοτήσεις των εξαγωγών, την οικονομική στήριξη των εξαγωγών – ή ντάμπινγκ (dumping) – μερών του οικονομικού πλεονάσματος σε χώρες εκτός ΕΕ. Πώς λοιπόν έχει αντιδράσει η Σουηδία σε αυτούς τους θεσμούς, οι οποίοι ρυθμίζουν το μέγεθος αυτών των επιχορηγήσεων;

Τακτικές αποφάσεις για τις επιδοτήσεις των εξαγωγών, την παρέμβαση αποθήκευσης και άλλα παρεμβατικά μέτρα στην ΕΕ, παίρνονται από αυτές που ονομάζονται διαχειριστικές επιτροπές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προεδρεύει της διαχειριστικής επιτροπής και κάθε χώρα της ΕΕ εξουσιοδοτεί κάποιον να συμμετέχει στη σύσκεψη λήψης αποφάσεων. Για την Σουηδία, παίρνουν μέρος στελέχη από τη Σουηδική Επιτροπή Γεωργίας και από το Υπουργείο Γεωργίας. Στον τομέα των ζωικών προϊόντων, υπάρχει μια διαχειριστική επιτροπή για το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, μια για αυγά και πουλερικά, μια για χοιρινό, μια για μοσχάρι και μια για αρνιά και κατσίκια.

Στους Σουηδικούς κανονισμούς σχετικά με το πώς πρέπει να ψηφίζουν στις συσκέψεις των διαχειριστικών επιτροπών, υπάρχουν διατυπώσεις που ορίζουν ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται με περιορισμό οι επιδοτήσεις των εξαγωγών και ότι οι εκπρόσωποι πρέπει «να εργάζονται για την εξάλειψη αυτών των επιδοτήσεων μακροπρόθεσμα». Ταυτόχρονα υπάρχουν διατυπώσεις αναφορικά με το βραχυπρόθεσμο διάστημα, που προτείνουν να μπορούν οι εκπρόσωποι «να στηρίζουν συγκεκριμένες αυξήσεις στις επιδοτήσεις των εξαγωγών, εάν η κατάσταση της αγοράς το δικαιολογεί»²⁷ Και εάν κοιτάξετε τις αναφορές από τις συσκέψεις των διαχειριστικών επιτροπών, θα δείτε πως η Σουηδία, επανειλημμένως, έχει ψηφίσει υπέρ της αύξησης των ίδιων επιχορηγήσεων που αντιτάσσονταν. Όπως για παράδειγμα η υπόθεση στη σύσκεψη της διαχειριστικής επιτροπής για αυγά και πουλερικά στις 18 Ιανουαρίου και 14 Φεβρουαρίου του 2006. Η γειτονική χώρα της Σουηδίας, η Δανία, από την άλλη μεριά, ψήφισε κατά της αύξησης και στις δύο αυτές περιπτώσεις. Όλη μαζί η

υποστήριξη αυξήθηκε κατά 25% στις αρχές του 2006 και τόνοι από κοτόπουλα εξήχθησαν από τις χώρες της ΕΕ στη Ρωσία και σε χώρες της Μέσης Ανατολής.²⁸

Ο Magnus Därth είναι ο υπηρεσιακός γραμματέας της Σουηδικής αγροτικής υπηρεσίας και είναι υπεύθυνος για τις Σουηδικές αντιπροσωπείες στις διαχειριστικές επιτροπές για αυγά, πουλερικά και χοιρινό.

Γιατί κάποιες φορές συμβαίνει η Σουηδία να ψηφίζει υπέρ της αύξησης των επιχορηγήσεων εξαγωγής ζωικών προϊόντων, όταν η Σουηδία έλεγε να προωθήσει μια περιοριστική πολιτική;

«Αυτό μπορεί να συμβαίνει επειδή θα μπορούσαν να εισαχθούν άλλα παρεμβατικά μέτρα εάν οι επιχορηγήσεις εξαγωγών δεν αυξηθούν» λέει ο Magnus Därth. «Για παράδειγμα, αυτό θα μπορούσε να σημαίνει, διαφορετικά, επιχορήγηση αποθήκευσης προϊόντων δηλ. θα μπορούσε η ΕΕ να πιεστεί να αγοράσει την περίσσια παραγωγή σε παρεμβατικές τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις αυτό θα μπορούσε να είναι πιο ακριβή λύση από το να αυξηθούν οι επιχορηγήσεις εξαγωγών».

Δεν ρισκάρετε τότε να αφανίσετε την γεωργική παραγωγή στις φτωχές χώρες πετώντας το πλεόνασμα εκεί;

«Αυτό θα πρέπει να αποφευχθεί φυσικά. Στις επιτροπές που συμμετέχω, αισθάνομαι ότι έχω λάβει αυτή τη διάσταση υπ' όψιν μου.»

Οι κανονισμοί για το πώς πρέπει η Σουηδία να ψηφίζει στις διαχειριστικές επιτροπές, περιλαμβάνουν ακόμα μια συλλογιστική γραμμή σύμφωνα με την οποία, η Σουηδία έστω κι αν νοιώθει διαφορετικά, θα πρέπει να υποστηρίζει την γραμμή της Επιτροπής της ΕΕ, όταν άλλες χώρες μέλη απαιτούν ακόμα μεγαλύτερες αυξήσεις στις επιχορηγήσεις «έτσι ώστε η Επιτροπή να μην πιέζεται να υποχωρεί σε αυτές τις απαιτήσεις» Ακόμα βρίσκει κανείς διατυπώσεις όπως «Εάν η Επιτροπή προτείνει αυξήσεις στις επιδοτήσεις των εξαγωγών, η Σουηδία θα πρέπει να ζητήσει από την Επιτροπή να παρέχει κίνητρα για τις αυξήσεις. Εάν η Επιτροπή δε μπορεί να δώσει μια ικανοποιητική εξήγηση, η Σουηδία, παρόλα αυτά, δε πρέπει να ψηφίσει ενάντια στη πρόταση της Επιτροπής, αλλά καλύτερα να απέχει»²⁹. Ρωτήσαμε τον Magnus Därth να μας εξηγήσει το σκεπτικό που υπάρχει πίσω από αυτές τις στρατηγικές. «Εάν φανταστούμε ένα σενάριο στο οποίο η Επιτροπή προτείνει 10% αύξηση στις επιχορηγήσεις όταν πολλές άλλες χώρες μέλη συνηγορούν σκληρά για 40% επιχορηγήσεις, είναι καλύτερα να υποστηρίξουμε το 10% ώστε η Επιτροπή να μη πιεστεί να προτείνει την μεγαλύτερη αύξηση»

Τότε όμως δεν υποστηρίζετε τελικά μια αύξηση;

«Ναι, αλλά έχει να κάνει με τους εκλογικούς κανονισμούς. Όσο υπάρχουν οι κανονισμοί, η Επιτροπή θα επιδιώκει υποστήριξη για την θέση της. Εάν είναι πολλές οι χώρες που ζητούν μεγαλύτερη αύξηση, υπάρχει το ρίσκο να μείνουμε μόνοι μας στην αντίθετη πλευρά, οπότε είναι καλύτερα στρατηγικά να δεχθούμε την θέση της Επιτροπής»

Ο Magnus Dårth τονίζει ότι η Σουηδία είχε κάποια επιτυχία με την περιοριστική της πολιτική. Κάνει λόγο για τις επιδοτήσεις των εξαγωγών για προϊόντα βοδινού «όπου η Σουηδία επιχειρηματολόγησε επιτυχώς ότι η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει να μειώσουν τις επιδοτήσεις για εξαγωγή βοδινού» επειδή η ΕΕ έχει έλλειψη σε αυτόν τον τύπο κρέατος. «Τα άλλα κράτη μέλη δεν είχαν ουσιαστικά κάποια εύλογη διαφωνία με αυτό, και η Επιτροπή σε κάποιες περιπτώσεις κατάφερε να μειώσει τις επιδοτήσεις για τις εξαγωγές βοδινού».

Πώς συμφωνεί αυτό με μια περιοριστική πολιτική για τις επιχορηγήσεις εξαγωγής, κ. Dårth?

«Αποστολή μας είναι να προστατέψουμε τα Σουηδικά συμφέροντα. Αυτός είναι ο στόχος όταν συμμετέχουμε σε αυτά τα συμβούλια. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δούμε και τους δυο στόχους μας συγχρόνως, και τον περιορισμό των επιδοτήσεων και την ίδια στιγμή να μην αδικούμε τις Σουηδικές εταιρείες. Συχνά είναι πολλά τα συμφέροντα που πρέπει να εξετάσουμε. Ήμασταν για παράδειγμα, υπέρ της αποσύνδεσης του ειδικού ασφάλιστρου βοδινού, σε συζητήσεις για την αγροτική μεταρρύθμιση του 2003, αλλά στο σύνολο ακόμα το θεωρούμε σωστό να διατηρήσουμε κάποια σύνδεση».

Λαμβάνονται τότε καθόλου υπόψη οι περιβαλλοντικές συνέπειες από την παραγωγή ζωικών προϊόντων, όταν η Σουηδία σχεδιάζει την στρατηγική της για τις Διαχειριστικές Επιτροπές της ΕΕ;

«Όχι», λέει η Maria Rosander, υπηρεσιακή γραμματέας στον αγροτικό τομέα. «Όλα τα οποία εξετάσαμε, ξεχωρά από τους παράγοντες της αμιγούς αγοράς, είναι η καλή διαβίωση των ζώων. Αυτό είναι που κρύβεται πίσω από την αρνητική μας στάση για την εξαγωγή ζωντανών ζώων. Οτιδήποτε άλλο είναι σε ένα υψηλότερο, καθαρά πολιτικό επίπεδο»

Δε θα έπρεπε οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις να εξετάζονται, λαμβάνοντας υπ' όψιν τους κινδύνους για το κλίμα και τους άλλους περιβαλλοντικούς κινδύνους;

«Θα πρέπει να πω ότι δεν έχουμε σκεφτεί για αυτό ακόμα. Αυτή είναι σχετικά καινούρια συζήτηση» λέει η Maria Rosander.

«Είναι παράξενο που οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δεν εξετάζονται όταν

δουλεύουν στις διαχειριστικές επιτροπές» λέει ο Fredrik Hedenus,

Διδακτορικός υποψήφιος στην ενέργεια και περιβάλλον στο Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας του Chalmers. Όπου μιλάμε για κίνηση, για παράδειγμα, σχεδόν πάντα εξετάζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αλλά για κάποιο λόγο αυτό δεν είναι μείζων θέμα για την κατανάλωση κρέατος. Εάν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, είναι ώρα να δούμε την παραγωγή του κρέατος σαν προβληματική περιοχή και όχι μόνο σαν μία ακόμη επιχείρηση».

Εκστρατεία Γάλακτος με χρήματα φορολογουμένων

Όταν παρέχεται υποστήριξη από την ΕΕ για μέτρα προώθησης πωλήσεων διαφόρων ειδών αγροτικών προϊόντων, συχνά δίνονται χρήματα στην κτηνοτροφική βιομηχανία. Στην διάρκεια του 1990 η ασθένεια των τρελών αγελάδων προκάλεσε πραγματικό κατακλυσμό επιχορηγήσεων για το μάρκετινγκ των βοδινών προϊόντων. «Εάν θέλουμε να πουλήσουμε το ποιοτικό μας βοδινό και μοσχάρι, πρέπει να καθησυχάσουμε τους καταναλωτές» σχολίασε ο τότε αγροτικός επίτροπος της ΕΕ, Franz Fischler.³⁰ Οι επιχορηγήσεις πήγαν σε διαφημιστικές εκστρατείες στο ράδιο και στην τηλεόραση, διαφημίσεις σε εφημερίδες και συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις.

Ένας από τους Σουηδικούς οργανισμούς ο οποίος έλαβε πρόσφατα υποστήριξη από την ΕΕ για μέτρα προώθησης είναι ο Σουηδική Ένωση Γαλακτοκομικών Προϊόντων (Svensk Mjölk). Έλαβαν 330,000€ για τη περίοδο 2006-2009 για να υποστηρίξει μια εκστρατεία για «περισσότερο γάλα για γυναίκες σε επιλεγμένες ομάδες».

«Γνωρίζουμε ότι οι γυναίκες είναι εκείνες που δεν πίνουν γάλα ή πίνουν λίγο γάλα» λέει η Kerstin Wikmar, επικεφαλής σχεδιασμού του Svensk Mjölk. «Αυτή είναι μια σκέψη που θέλουμε να την αλλάξουμε μέσα από αυτή την εκστρατεία»

Η Kerstin Wikmar μας λέει ότι η εκστρατεία στοχεύει σε γυναίκες ηλικίας μεταξύ 10–14 και 25–40 όπως και γυναίκες από 55 και πάνω. Για τις ομάδες μεγαλύτερης ηλικίας παρέχουν σεμινάρια, αλλά για την ομάδα ηλικίας 10 – 14 έχουν ένα πιο εκτεταμένο πρόγραμμα .

«Τυπώνουμε μαθητικά ημερολόγια στα οποία οι μαθητές μπορούν να

κρατήσουν σημειώσεις για μαθήματα και πάρτυ και όπου τα ημερολόγια έχουν μηνύματα από την αρχή μέχρι το τέλος για το πόσο πλούσιο σε ασβέστιο είναι το γάλα. Σε συνδυασμό με αυτό, οργανώνουμε σεμινάρια σε σχολικούς παιδαγωγούς και τους προμηθεύουμε με διδακτικό υλικό. Επίσης αφήνουμε τους σχολικούς παιδαγωγούς να μοιράσουν τα ημερολόγια στους μαθητές. Αλλιώς μπορεί να σκεφτούν οι μαθητές πως είναι βαρετό να μελετήσουν αυτού του είδους τις πληροφορίες»

Ο Διαιτολόγος Kåre Engström είναι πολύ επικριτικός για αυτού του είδους τις εκστρατείες «Είναι ξεκάθαρο πως υπάρχει υπερπαραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων στην ΕΕ, και ότι οι μεγάλοι παίκτες στην αγορά ζωικών προϊόντων θέλουν να συνεχίσουν να έχουν μια δυνατή θέση. Έτσι επιλέγουν να επιχορηγήσουν τη θέση τους με χρήματα των φορολογουμένων. Αυτό δείχνει πολύ ξεπερασμένο»

Ο Kåre Engström απορρίπτει την ιδέα ότι υπάρχει ειδική ανάγκη να καταναλώνουν οι γυναίκες περισσότερο γάλα.

«Αυτό έχει να κάνει με τους παραγωγούς που θέλουν όσο το δυνατό περισσότερο κέρδος από την παραγωγή των προϊόντων τους. Η Σουηδία είναι μία από τις χώρες με τη μεγαλύτερη πρόσληψη ασβεστίου στο κόσμο, και δεν υπάρχει καμία έλλειψη ασβεστίου. Τέτοιες ελλείψεις συμβαίνουν περισσότερο σε μεμονωμένα άτομα. Εάν θέλετε πραγματικά να λύσετε το πρόβλημα τους, θα ήταν προτιμότερο να ενθαρρύνετε την αύξηση της κατανάλωσης του σπόρου σησαμιού που είναι πολύ πλούσιο σε ασβέστιο. Με αυτό τον τρόπο θα έχουν κι άλλα οφέλη στην υγεία τους».

Ο δρόμος μπροστά

Μια πρόσφατη αναφορά που εκδόθηκε από το Σουηδικό Ινστιτούτο Τροφίμων και Βιοτεχνολογίας (SIK), αναφέρεται σε έρευνες που έγιναν για τις δυνατότητες παραγωγής τροφών από τοπική καλλιέργεια οσπρίων. Οι ερευνητές συγκρίνουν την περιβαλλοντική επίπτωση από τέτοια χορτοφαγικά γεύματα με άλλα γεύματα που περιέχουν κρέας.

Σύμφωνα με την αναφορά, ένα χορτοφαγικό γεύμα τοπικής καλλιέργειας που βασίζεται σε πατάτες, λαχανικά και μπιφτέκι λαχανικών, παρέχει ξεκάθαρα την πιο φιλική προς το περιβάλλον δίαιτα, παρά το γεγονός ότι λαμβάνεται υπόψη η επεξεργασία της πρωτεΐνης μπιζελιού από μικρής κλίμακας εργοστάσια του εξωτερικού.

«Είναι πιο αποδοτικό να τρώμε απευθείας ότι καλλιεργούμε αντί να το αφήσουμε να περάσει πρώτα μέσα από ένα ζώο» λέει η Anna Flysjö, μία από τους συγγραφείς της αναφοράς.

Τα περιβαλλοντικά οφέλη που δίνει αυτό το χορτοφαγικό γεύμα είναι η χαμηλότερη συμβολή στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, η λιγότερη οξίνιση, ο λιγότερος ευτροφισμός και η λιγότερη χρήση χημικών. Ένα άλλο θετικό αποτέλεσμα από τη χρήση των τοπικών πηγών πρωτεΐνης, είναι ότι έχουμε την ευθύνη για τις επιπτώσεις στο δικό μας περιβάλλον αντί, όπως κάνουμε σήμερα, να εκμεταλλευόμαστε την καλλιεργήσιμη γη της Νότιας Αμερικής.

Οι συγγραφείς της έρευνας καταλήγουν στο ότι μία μεγάλης κλίμακας μεταβολή από κρέας σε όσπρια θα σημάνει μεγάλα περιβαλλοντικά οφέλη, ακόμη κι αν τα συγκρίνουμε και με το κρέας από ζώα που διατρέφονται με σοδειές τοπικής καλλιέργειας.

Αλλά πώς θα φτάσουμε εκεί;

Η Αγροτική Πολιτική της ΕΕ, όπως επισημαίνει ο εκπρόσωπος γεωργίας Michael Mann, είναι προϊόν της κρίσης τροφίμων του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου. Δεν είναι όμως αυτή η κατάσταση μας σήμερα.

Η σημερινή κρίση δείχνει εντελώς διαφορετική. Και μάλλον παρά την εγγυημένη ακμάζουσα τοπική γεωργία, η σημερινή πολιτική της ΕΕ χαρακτηρίζεται από μια δίνη μεταφοράς ζωικής τροφής και ζωικών προϊόντων σε όλο τον κόσμο.

Αντίθετα με το ιστορικό για το πώς η βιομηχανική κτηνοτροφία απειλεί τον πλανήτη και πώς η πολιτική έχει μέχρι τώρα αποφύγει το πρόβλημα, ήρθε η κατάλληλη στιγμή να δουλέψουμε προς κάποιο άλλο είδος πολιτικής. Αντί να επιδοτείται η παραγωγή και η ζήτηση για ζωικά προϊόντα, πρέπει να κάνουμε πιο προσοδοφόρα την κατανάλωση χαμηλότερα στην τροφική αλυσίδα και λιγότερο προσοδοφόρα την κατανάλωση υψηλότερα: περισσότερα φυτά ως τροφή για ανθρώπινη κατανάλωση και λιγότερα ζώα.

«Πιστεύω ότι θα ήταν ωφέλιμο να καθιερωθεί ένας φόρος στην τροφή που τρώνε τα ζώα» λέει η Annika Carlsson-Kanyama. «Οι τιμές των σιτηρών διατηρούνται σε υψηλό επίπεδο λόγω της ζήτησης από τους εκτροφείς ζώων, και αυτή η ζήτηση προφανώς θα αυξηθεί. Εάν οι ζωοτροφές ήταν πιο ακριβές, η παραγωγή κρέατος θα κόστιζε επίσης περισσότερο, την ίδια στιγμή που η φυτική

παραγωγή για ανθρώπινη κατανάλωση θα μπορούσε να είναι φθηνότερη. Οι πλούσιοι άνθρωποι οι οποίοι καταναλώνουν πολύ κρέας θα επηρεάζοντουσαν δυσμενώς ενώ οι φτωχοί άνθρωποι οι οποίοι δεν τρώνε πολύ κρέας θα επηρεάζοντουσαν θετικά»

Η σχέση μεταξύ κατανάλωσης κρέατος και κατακεφαλήν εισοδήματος, 2002³¹

(PPP= αγοραστική ικανότητα υπολογισμένη λαμβάνοντας υπ' όψιν την ισοτιμία συναλλάγματος)

Κατανάλωση κρέατος κατά άτομο σε κιλά

140 kg

120 kg

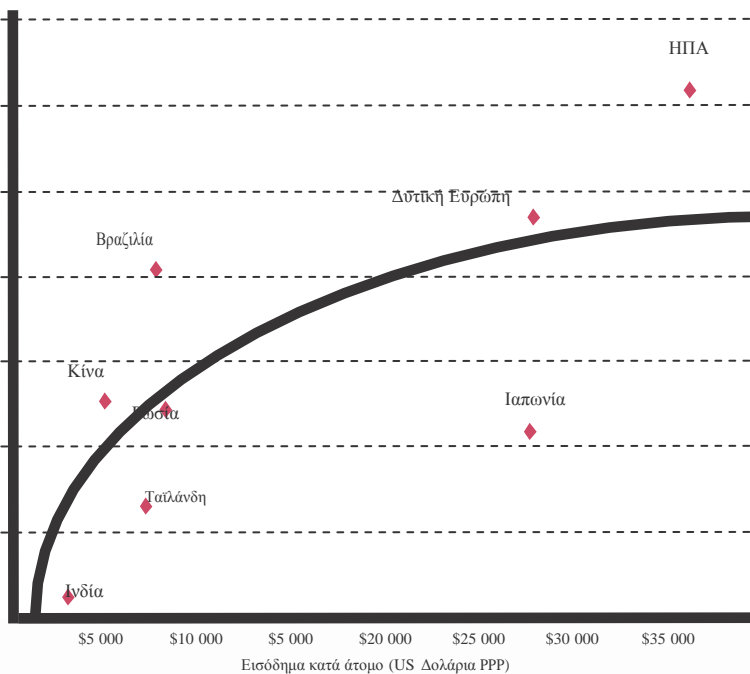
100 kg

80 kg

60 kg

40 kg

20 kg

Η αλήθεια είναι πως τέτοιου είδους απόψεις έχουν ήδη παρουσιαστεί. Στο άρθρο «Περιβαλλοντική βιωσιμότητα στην γεωργία: η διατροφή έχει σημασία» (Environmental sustainability in agriculture: diet matters) ο πρώην σύμβουλος περιβάλλοντος της παγκόσμιας Τράπεζας, Robert Goodland, προτείνει ένα σύστημα δασμών το οποίο θα έκανε την παραγωγή ζωικών προϊόντων πιο ακριβή. Ο Goodland αποκαλεί την πρόταση «φόρο αποδοτικότητας τροφικής μεταβολής» (food conversion efficiency tax). Η σκέψη είναι να φορολογηθούν οι ζωοτροφές με διαφορετικές τιμές, βασιζόμενες στο πόσο αποδοτικά το ζώο μετατρέπει τη ζωοτροφή σε κρέας.³² Όλες οι καλλιέργειες που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή ζωικών προϊόντων θα υπόκεινται σε φορολογία. Τα σιτηρά για ανθρώπινη κατανάλωση δεν θα φορολογούνται, κι έτσι θα ωφελούνται οι ομάδες χαμηλού εισοδήματος και εκείνες που προτιμούν χορτοφαγική διατροφή. Ο Goodland θα συμφωνούσε επίσης με κάποιες επιχορηγήσεις καλλιεργειών που καταναλώνονται από τις φτωχές τριτοκοσμικές χώρες. Ο Goodland συνοψίζει την πρόταση της εισήγησης του με τα ακόλουθα: «Υψηλοί φόροι σε αναποτελεσματικές τροφές και καθόλου φόροι σε αποδοτικές τροφές ..... μετριάζουν την παγκόσμια διατροφική κρίση και προωθούν την βιωσιμότητα»³³

Το βασικό σημείο είναι ότι αυτή η παραγωγή κρέατος πρέπει να επωμιστεί τα δικά της κόστη περιβάλλοντος και πόρων. Αυτός ο τύπος φόρου μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τον ίδιο τρόπο όπως οι πράσινοι φόροι, οι οποίοι έχουν γίνει πολύ δημοφιλείς πολιτικά το τελευταίο καιρό. Τα χρήματα μπορούν να ανακατανεμηθούν στην υγεία, σε εργασίες για το περιβάλλον, στην ενημέρωση για θέματα δημόσιας υγείας και σε εργασίες διεθνούς ανάπτυξης, σε τομείς όπου σήμερα υποφέρουν με διάφορους τρόπους από τις επιπτώσεις της παραγωγής κρέατος.

Κάποιοι βλέπουν τη φορολόγηση επεξεργασμένων προϊόντων κρέατος πιο εύκολη από την φορολόγηση της ζωοτροφής. Ποια λύση προτιμάται από φορολογική άποψη είναι ένα ερώτημα. Το σημαντικό είναι πως χρειάζεται πολιτική δράση. Τα ζωικά προϊόντα πρέπει να κοστίζουν περισσότερο και οι πράσινες φυτικές εναλλακτικές λιγότερο.

Το γεγονός ότι υπάρχει μια επείγουσα ανάγκη για μείωση των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου δηλώνει την εστίαση στην κτηνοτροφική βιομηχανία. Θα πάρει χρόνο ώστε η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από την βιομηχανία και τη μεταφορά να καταλήξει να μειώσει την επίδραση στο κλίμα. Όχι λόγω της πολιτικής και της κοινωνικής απραξίας, αλλά επειδή το διοξείδιο του άνθρακα διασπάται αργά. Το μεθάνιο και το οξειδίο του αζώτου διασπάται γρηγορότερα, και κατά συνέπεια η μείωση αυτών των εκπομπών θα έδινε γρηγορότερα κλιματολογικά αποτελέσματα.

Οι εύπορες χώρες, συμπεριλαμβανομένου τις χώρες της ΕΕ, οι οποίες μέχρι τώρα εξαγωγή τα περιβαλλοντικά τους προβλήματα στις φτωχές χώρες, και το οποίο λειτουργεί σαν πρότυπο για πολλά μέρη του υπόλοιπου κόσμου, έχουν εξαιρετική ευθύνη να πάρουν την πρωτοβουλία για αλλαγή.

Σημειώσεις

1. FAO (2006), Livestock's LongShadow, σελ. 80
2. FAO (2006), σελ. XX
3. FAO (2006), σελ. 15
4. FAO (2006), σελ. XX
5. Margulis, Sergio (2004), Αιτίες Αποψίλωσης των δασών του Αμαζονίου της Βραζιλίας, Παγκόσμια Τράπεζα, έγγραφο εργασίας αριθμός. 22
6. FAO (2006), σελ. 112
7. Το πρωτόκολλο του Κιότο είναι η διεθνής συμφωνία από το 1997 που μιλάει για τη μείωση των ετήσιων παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 5% από τα επίπεδα του 1990 κατά την περίοδο 2008-2012.
8. Αυτός είναι ένας σχετικός αριθμός εάν το αποτέλεσμα μετριέται σε δυναμικό παγκόσμιας υπερθέρμανσης (GWP), που είναι μία μέτρηση δύναμης διαφορετικών αερίων του θερμοκηπίου, όπου το αποτέλεσμα του διοξειδίου του άνθρακα πάνω από εκατό χρόνια δίνει μία τιμή του 1.
Το GWP έτσι δεν λαμβάνει υπ' όψιν μόνο την ικανότητα του αερίου να απορροφηθεί και να αντανakλά ακτινοβολία αλλά και πόσο καιρό διαρκεί το αποτέλεσμα. FAO (2006), σελ. 82
9. FAO (2006), σελ. 112
10. FAO (2006), σελ. 95
11. FAO (2006), σελ. 82
12. FAO (2006), σελ. 114
13. FAO (2006), σελ. 114
14. FAO (2006), σελ. 272
15. Cederberg, Christel (2002), Life Cycle Assessment (LCA) of Animal Production, Paper V, σελ. 16
16. FAO (2006), σελ. 74
17. Blix, Lisa και Mattsson, Berit (1998), The Environmental Impact of Agricultural Land Use: Field Studies of Rape, Soy and Palm Oil (Miljöeffekter av jordbrukets markanvändning: Fallstudier av raps, soja och oljepalm), σελ. 36
18. FAO (2006), σελ. 43
19. The Swedish Board of Agriculture's (εξέταση της παραγωγής ζωοτροφών 2006, Report 2007:3, pp. 45-46 - the sum of roasted soybeans, extracted and roasted soybeans, protein concentrate from soybeans and soybean hulls)
20. The Swedish Board of Agriculture's examination of fodder production 2006, Report 2007:3,

pp. 43-45

21. See, for example, the supplement Fodder (2002), in Land Lantbruk, no 39

22. FAO (2006), σελ. 27

23. Sweden's University of Agricultural Sciences (Lantbruksuniversitet) (1997), Vegan - Vegetarian - Omnivore? (Vegan – vegetarian – allätare?), p. 47

24. Swedish Environmental Protection Agency (Naturvårdsverket) (1997), Beef and Car? (Biff och bil?), σελ. 12

25. Για περισσότερες σκέψεις σχετικά με αυτό το φαύλο κύκλο, βλέπε Cordeiro, Angela (2000), *Sustainable Agriculture in the Global Age*, μία αναφορά της Swedish Society for Nature Conservation (Naturskyddsforeningen), σελ. 13-16

26. Το συμβούλιο υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστό ως συμβούλιο **The Council of the European Union**, (δικό μας σχόλιο)

27. Δείτε για παράδειγμα, τις οδηγίες για τη συνάντηση της διαχειριστικής επιτροπής για το χοιρινό, Μάιος 17, 2006

28. Στατιστικά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής/ **Swedish Board of Agriculture**.

29. Οδηγίες για τη συνάντηση της διαχειριστικής επιτροπής για το γάλα, Ιούλιος 27, 2006

30. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δελτίο τύπου, Ιανουάριος 27, 2000

31. FAO (2006), σελ. 9

32. Goodland, Robert (1997), "Environmental sustainability in agriculture: diet matters", *Ecological Economics* αριθμός 23, σελ. 189-200

33. Goodland, Robert (1997), σελ. 200

Ο Jens Holm είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αντιπροσωπεύει το Σουηδικό Αριστερό Κόμμα.

Είναι μέλος της κοινοβουλευτικής ομάδας GUE/NGL και μέλος της κοινοβουλευτικής επιτροπής για το Περιβάλλον και της κοινοβουλευτικής επιτροπής για το Διεθνές Εμπόριο. Συγγραφέας του «Τροφή, Περιβάλλον και Δικαιοσύνη - Τα Αποτελέσματα της Κατανάλωσης Κρέατος στο Περιβάλλον και τα Παγκόσμια Αποθέματα Τροφίμων» - Food, Environment, Justice – The Effects of Meat Consumption on the Environment and the Global Food Supply (στα σουηδικά, 2000; Στα φινλανδικά, 2001; στα αγγλικά, 2003), Ο Jens Holm γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Matfors έξω από το Sundsvall στη Σουηδία. Τώρα μένει στη Στοκχόλμη.

Ο Toivo Jokkala είναι δημοσιογράφος και συγγραφέας, ο οποίος έχει σπουδάσει κοινωνικές επιστήμες στο πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης. Από το 2005 είναι αρχισυντάκτης στο περιοδικό «Δικαιώματα των Ζώων Σουηδία» Djurens Rätt. Το 2003–2006 ήταν συνυπεύθυνος για την έκδοση του Fronesis, βραβευμένο Σουηδικό περιοδικό σε κοινωνικά θέματα. Συγγραφέας του βιβλίου «Djurrätt och socialism» (Lindelöws 2003; με τον Pelle Strindlund). Ο Toivo μεγάλωσε στο Mjölby στη Σουηδία. Τώρα μένει στη Στοκχόλμη.